

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Overzichtskaarten	6
Algemene tips	10
Symbolen	11
Klimaattabel Florence	12
GPS-tracks	13
De mooiste wandelingen in Zuid-Toscane	14
Wandelen in Toscane	15
Landschappen, plaatsen en bezienswaardigheden	18
Inlichtingen en adressen	29
Belangrijke telefoonnummers en adressen	29
Door de wijngaarden van de Chianti	
1 2.30 uur Badia a Passignano	34
2 2.00 uur Pontignano	36
3 3.45 uur Van Volpaia de Monte San Michele, 892 m, op	38
4 2.00 uur Van Volpaia naar Castelvecchi	41
5 2.00 uur Rondom Radda in Chianti	44
6 5.15 uur Grote rondwandeling van Gaiole via Badia a Coltibuono	46
7 4.00 uur Van Gaiole naar het Castello di Meleto	50
8 2.45 uur Van Castello di Brolio naar San Felice	54
Volterra en San Gimignano	
9 3.15 uur Van Volterra naar Prato d'Era	57
10 2.10 uur Rondom San Gimignano	60
11 2.10 uur Van San Donato naar Castelvecchio	62
12 2.30 uur Rondom Montauto	64
13 3.30 uur Van Santa Lucia naar Montauto	66
Rondom Siena	
14 4.30 uur Van Abbadia a Isola naar Monteriggioni	70
15 3.00 uur Door het bos van Lecceto	73
16 2.30 uur De Crete bij Leonina	76
17 1.30 uur Naar het klooster Monte Oliveto Maggiore	78
18 2.00 uur Naar de rivier de Ombrone	80
19 4.00 uur Op de opgeheven spoorlijn van Murlo	82
20 2.30 uur Van Brenna naar het Castiglion Balzetti	85

De Colline Metallifere in

21	2.30 uur	Door de geothermische velden van Sasso Pisano.	88
22	4.00 uur	Le Cornate, 1060 m, en Poggio Ritrovoli, 1014 m	91
23	3.45 uur	Poggio Croce di Prata, 848 m	94

Tussen Montalcino en Pienza

24	3.00 uur	Van Montalcino naar het klooster Sant'Antimo	97
25	3.30 uur	Van Bagno Vignoni naar het Castello Ripa d'Orcia.	101
26	5.15 uur	Van Bagno Vignoni naar het Castiglione d'Orcia	104
27	4.00 uur	Van Montepulciano via Monticchiello naar Pienza.	108

Monte Amiata

28	2.30 uur	Van Castel del Piano naar Seggiano.	112
29	0.20 uur	Monte Amiata, 1738 m	115
30	5.10 uur	Monte Labbro, 1192 m	117
31	2.40 uur	Door het natuureservaat Pigelleto.	120
32	1.30 uur	Van Castell'Azzara naar het natuureservaat Monte Penna ..	122
33	2.40 uur	Monte Cetona, 1148 m	125
34	1.10 uur	Pitigliano 1: Via Cava di San Giuseppe	128
35	1.10 uur	Pitigliano 2: Via Cava di Fratenucci.	130

Maremma en Monte Argentario

36	1.20 uur	De necropolis van Populonia.	132
37	3.50 uur	Cala Violina.	135
38	3.50 uur	Castiglione della Pescaia.	138
39	1.40 uur	Van Marina di Alberese naar de monding van de Ombrone ..	142
40	2.40 uur	Van Pratini naar San Rabano	144
41	1.40 uur	Van Pratini naar de Torre di Castel Marino.	146
42	2.45 uur	Van Pratini naar Le Grotte	148
43	3.20 uur	Van Pratini naar de Cala di Forno	150
44	2.20 uur	Van Talamone naar de Spiaggia delle Cannelle.	152
45	3.30 uur	Over de landbrug Tombolo di Feniglia.	154
46	3.15 uur	Het schiereiland Monte Argentario	157

Eiland Giglio

47	4.00 uur	Van Giglio Porto naar de vuurtoren op de Punta del Fenaio. .	160
48	2.30 uur	Van Giglio Porto naar Campese.	164
49	3.00 uur	Van Giglio Castello de Poggio della Pagana, 495 m, op	166
50	3.00 uur	Cala delle Cannelle	169

Register	172
Italiaans voor wandelaars.	175

Algemene tips

Bij het gebruik van dit gidsje

De beschrijvingen van de wandelingen worden voorafgegaan door een korte samenvatting van de belangrijkste informatie. Na een inleidende kenschets van de wandeling volgt de uitvoerige beschrijving van de route. Bij elk van de 50 wandelingen is in een kleurig wandelkaartje de route incl. GPS-wegpunten (zie ook GPS p. 13) ingetekend, een bijbehorend hoogteprofiel laat in één oogopslag de stijgingen en dalingen en de plaats van belangrijke oriëntatiepunten zien. In het register staan alle genoemde wandeldoelen, plaatsen, begin- en steunpunten en alle etappedoelen vermeld. De overzichtskaarten op p. 6-9 en op de achterzijde van het omslag informeren over de locatie van de afzonderlijke wandelingen.

Opgeven tijden en hoogteverschil

De opgegeven tijden betreffen alleen de wandeltijden – zonder rust- of fotopauzes. In de kop boven de wandelingen staat de totale wandeltijd opgegeven. Het opgegeven hoogteverschil is de optelsom van de hoogteverschillen op de route, inclusief de meters die u weer moet stijgen na een afdaling.

Zwaarte

De meeste wandelingen volgen duidelijke paden en paadjes. Dit neemt echter niet weg dat sommige wandelingen tred zekerheid en oriëntatievermogen vereisen. Denk erom dat de omstandigheden bij ongunstig weer aanzienlijk zwaarder kunnen worden.

Het netwerk van paden op het Isola del Giglio is goed bewegwijzerd (wandeling 49).

Om de diverse vereisten beter te kunnen inschatten zijn de nummers van de wandelingen in verschillende kleuren aangegeven:

Gemakkelijk Deze routes zijn merendeels voldoende breed, niet al te steil en ook bij slecht weer redelijk veilig begaanbaar. Ze zijn ook voor kinderen en ouderen zonder problemen te bewandelen.

Tamelijk moeilijk Deze paadjes en bergpaden zijn vaak smal en steil en kunnen over korte gedeelten hogere eisen aan het oriëntatievermogen stellen. Alleen tredzekere bergwandelaars moeten zich hieraan wagen.

Markeringen en bewegwijzering

Het markeringssysteem in Toscane is niet te vergelijken met dat van de Alpen of het Duitse middelgebergte. De Italiaanse Alpen Club (CAI) heeft diverse wandelroutes rood-wit gemarkeerd. Aan het begin van de paden biedt een overzichtsbord of -tafel vaak informatie, maar wandelroutes met bewegwijzerde kruisingen/afslagen zijn eerder uitzondering dan regel. Heel goede oriëntatiehulp vindt u in het natuurpark Maremma.

Uitrusting

Afgezien van enkele gemakkelijke wandelingen op het strand, op steenslagwegen en 'strade bianche' ('witte wegen', onverharde grind- en zandwegen) zijn voor alle andere wandelingen stevige schoenen met profielzolen een vereiste. Voldoende drinkwater, iets wat tegen regen en zon beschermt en voor koele dagen een warme trui mogen niet ontbreken. Wie vogels wil kijken heeft een verrekijker nodig. In sommige streken, bijvoorbeeld aan de lagune van Orbetello, is een middel tegen de muggen geen overbodige luxe.

Symbolen

met bus/boot bereikbaar

eet-/drinkgelegenheid onderweg

geschikt voor kinderen

plaats met eet-/drinkgelegenheid

horecagelegenheid

schuilhut, schuilplaats

aangelegde parkeerplaats

bushalte

top

pas, col

kerk, kapel, klooster

burcht, kasteel, ruïne

archeologische site

uitkijkplaats / picknickplaats

toren / vuurtoren

brug / watermolen

bron, poel / grot

strand

Kruisgang in de Certosa di Pontignano (wandeling 2).

Eten en drinken

Bij elke wandeling staan de mogelijkheden om onderweg iets te eten en te drinken in de samenvatting vermeld, daarnaast geeft een symbool in de kop van de wandeling aan of men onderweg een ristorante, een trattoria, een bar of een andere gelegenheid tegenkomt. Op diverse wandelingen noden herbergen tot een hapje en een drankje. In de regel zijn ze 's middags van 12 tot 14.30 uur en 's avonds geopend.

Klimaat en beste reistijd

Toscane heeft een mediterraan klimaat, met hete en droge zomers en zachte winters met sterk wisselende neerslag. De minste regen valt in het kustgebied van de Maremma, in de bergstreken bij de Monte Amiata kan het tussen december en maart sneeuwen.

De maanden mei, juni en september zijn de beste tijd om hier te komen en te wandelen. Het vroege voorjaar (als de bomen in bloei komen) en de herfst (druivenpluk) hebben natuurlijk ook hun eigen bekoring, ook al zult u op enkele dagen rekening moeten houden met wisselvallig weer. In oktober is de temperatuur van het water aan de Maremmakust nog 20° C of meer. In de zomer is het soms te warm voor wandelingen door het heuvelland beneden 600 m, maar de wandelroutes rondom de Monte Amiata zijn dan aangenaam.

Klimaattabel Florence

	Maand	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Ø
Dag	°C	8	10	14	18	23	28	31	30	26	19	13	9	19
Nacht	°C	2	3	6	8	12	16	19	18	16	11	7	3	10
Water	°C	9	11	13	17	18	20	20	20	20	18	16	14	16
Uren zon per dag		4	4	5	7	9	9	11	9	8	6	4	3	7
Regendagen		8	7	8	8	8	7	3	4	6	9	10	9	7

GPS-tracks

Bij deze wandelgids kunnen op de website van Uitgeverij Elmar (www.uitgeverijelmar.nl/boek/rother-wandelgids-zuid-toscane) gratis GPS-data worden gedownload.

Alle GPS-data zijn door de auteur in het terrein verzameld. Uitgeverij en auteur hebben de tracks en wegpunten naar beste weten en met de meeste zorg gecontroleerd. Toch kunnen fouten of afwijkingen niet worden uitgesloten, bovendien kunnen de gegevens ter plaatse in de tussentijd veranderd zijn. GPS-data zijn weliswaar een uitstekende voorbereidings- en navigatiehulp, maar vereisen nog altijd een zorgvuldige planning, een eigen oriëntatievermogen en kennis van zaken bij de beoordeling van de actuele (terrein)situatie. U moet voor de oriëntatie ook nooit uitsluitend op het GPS-apparaat en de GPS-data afgaan.

Landkaarten

Als regionale kaart voor automobilisten en als overzichtskaart verdient de landkaart-wegenkaart 'Toscane – Florence' van Freytag & Berndt op schaal 1:150.000 aanbeveling. Wandelkaarten zijn er van Kompass: de bladen Firenze/Chianti (nr. 660), Siena/Chianti (nr. 661), Monte Amiata (nr. 653) en Maremma (nr. 651). Ze zijn allemaal op schaal 1:50.000, maar laten soms aan nauwkeurigheid te wensen over.

Ter plekke is de goede wandelkaart 'Volterra/San Gimignano' van Litografia Artistica Cartografica, 1:25.000, verkrijgbaar. Door de Florentijnse uitgeverij Edizioni Multigraphic worden op basis van militaire kaarten de zeer gedetailleerde bladen Chianti Classico, Monti del Chianti, Monte Amiata, Crete Senesi, Montagnola e.a. uitgegeven, eveneens op schaal 1:25.000. Maar ze zijn niet allemaal up-to-date.

Langeafstandswandelpaden

Voor langeafstandswandelaars is er het langeafstandswandelpad **Montalcino – Pitigliano**. Het beginpunt is vanaf Siena met de lijnbus te bereiken. De eerste etappe van het gedeeltelijk goed gemarkeerde pad leidt via het klooster Sant'Antimo naar Castelnuovo dell'Abate (wandeling 24). Andere etapedoelen zijn Castiglione d'Orcia (wandeling 26), Vivo d'Orcia, Seggiano (wandeling 28), Castel del Piano, Arcidosso, Monte Labbro (wandeling 30), Roccalbegna, Semproniano, Sovana en Pitigliano (wandelingen 34 en 35). Voor de ca. 100 km lange wandeling dient u 5 à 7 dagen uit te trekken.

Niet veel korter is de 93 km lange route **Siena – Florence** door de Chianti-streek. Het door de Italiaanse Alpen Club (CAI) met 00 gemarkeerde pad begint in Due Ponti aan de oostelijke rand van Siena en loopt via Castello di Brolio (wandeling 8), Badia a Coltibuono (wandeling 6), Monte San Michele (wandeling 3), Sezzate naar San Donato in Collina, kruist in Antella de A I en eindigt in

Van het bekendste Chianti-kasteel naar een voornaam hoteldorp

Eeuwenlang behoorde de Ricasoli-clan tot de machtigste families van Toscane – al even feodaal is de versterkte stamzettel van dit adellijke geslacht uitgevallen. Tegenwoordig staat de naam Brolio voor een van de beste Chianti-wijnen. Van het kasteel leidt een uitzichtrijk wandelpad naar de opgedofte borgo San Felice – met een interessant uitstapje door een wijnstokkenhaag.

Beginpunt: parkeerplaats bij de Osteria del Castello. U verlaat Siena op de SR 408 richting Gaiole en slaat hiervan halverwege naar Castello di Brolio af (via Monti). Bij het reusachtige gebouw van de Enoteca Castello di Brolio of bij de kerk Madonna di Brolio volgt u het straatje met het bord Castello di Brolio 200 m omhoog naar de parkeerplaats tegenover de Osteria del Castello, 460 m. Met buslijn Siena – Gaiole 1 à 2 maal daags tot aan de halte bij de kerk Madonna di Brolio; terugrit van Bro-

lio echter op een voor wandelaars ongunstige tijd.

Hoogteverschil: 240 m zowel stijgen als dalen.

Zwaarte: merendeels op brede steenslagpaden, een kort stuk asfaltweg, het uitstapje naar de rivier op een smal bospaadje. Zonder steile stijgingen en dalingen.

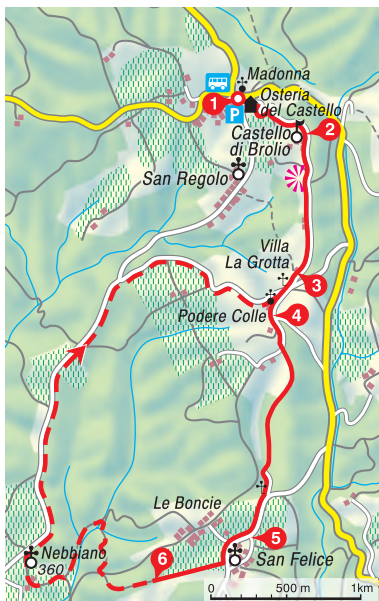
Eten en drinken: Osteria del Castello bij het beginpunt (maart-okt. dgl. behalve do. 's middags en 's avonds), in San Felice het (dure) fijnproeversrestaurant Poggio Rosso.

Castello di Brolio is ook een traditionele wijnmakerij.

Tip: het Castello di Brolio is van april tot en met okt. dagelijks 10–19 uur voor bezoekers geopend. Bezichtigd kunnen worden de fortificaties, de huiskapel en het park met de oude bomen. Bovendien zijn er van maart tot en met nov. rondleidingen met een gids. Info: tel. 03620498, www.ricasoli.it.

Variant: als u niet via dezelfde route naar het Castello di Brolio terug wilt, volgt u van het eind van het Vitiarium het veldweggetje terug door een olijfbos naar een markant rotsblok. Na een traliehek (kan worden geopend) loopt het pad tamelijk overwoekerd weldra als paadje vernauwd door kreupelhout licht omlaag naar een op ca. 15 minuten afstand gelegen rivier. Deze kan op een doorwaadbare plaats worden overgestoken. Op de andere oever zwenkt het paadje naar links. Zodra u uit het kreupelhout komt, stijgt u min of meer door ongebaand terrein langs de rand van een veld naar een veldweggetje. Hierop komt u rechts aanhoudend bij het gehucht Nebbiano

op een weinig bereiden weg uit, waarop u na ca. 45 minuten weer de Villa La Grotta bereikt.

Van de parkeerplaats bij de **Osteria del Castello (1)** stijgt u op de cipressenlaan in 10 minuten naar het kassahuisje bij het **Castello di Brolio (2)**. Na een eventuele bezichtiging van de burcht blijft u het door cipressen omzoomde pad langs de burchtmuur volgen.

Het steenslagpad brengt u in 15 minuten naar een kruising bij de **Villa La Grotta (3)**. U volgt het pad links van een wegschrijn recht door door een laan met jonge cipressen. Hierbij geniet u uitzichten over wijngaarden en de beboste heuvels van de Monti Chianti. Ver in het zuiden zijn de Monte Amiata (wandeling 29), de Monte Labbro (wandeling 30) en de markante burchtheuvel van Radicofani te onderscheiden.

Kort na Villa La Grotta komt u voorbij een kapelletje en wandelt dan voorbij de huizen van de **Podere Colle (4)**, Loggia Cantina). 200 m hierna splitst het pad zich. U gaat hier linksaf en klimt op een opstapje over een hek.

Voor nog een wegschrijn komt u uit op een asfaltweggetje, dat u direct naar

13 Van Santa Lucia naar Montauto

3.30 uur

Door wondermooi Toscane voor de poorten van San Gimignano

Wie San Gimignano kent, weet de rust van Santa Lucia te waarderen. Om de dromerige piazza scharen zich enkel een paar huizen. Hier begint een wandeling door zorgvuldig onderhouden cultuurland. Wijngaarden, olijfbossen en een cipressenlaan, en dan ook nog het mooie uitzicht op de 'wolkenkrabbers' van San Gimignano – deze rustige rondwandeling bevestigt ten volle het clichébeeld van Toscane!

Beginpunt: Santa Lucia, 257 m. Vanuit San Gimignano rijdt u op de rotonde richting Volterra en slaat meteen linksaf naar Santa Lucia. Parkeergelegenheid buiten de kleine borgo. De citybuslijn 1 rijdt eens per uur van de Piazza Martiri di Montemaggio in San Gimignano naar Santa Lucia.

Hoogteverschil: 450 m zowel stijgen als dalen.

Zwaarte: merendeels brede paden met een fikse klim aan het eind. Betrekkelijk weinig schaduw, maar wel veel uitzicht.

Eten en drinken: Molino di Foci, een aanbevolen gelegenheid met een terras waar men Duits spreekt.

Combineertip: de wandeling kan vanaf de Fattoria il Piano met wandeling 12 worden uitgebreid.

Cipressenlaan bij Montauto.

Van de bushalte in **Santa Lucia (1)** volgt u de weg licht omlaag. Aan het eind van een basketbalterrein leidt linksaf een weggetje naar de piazza met dorpskerk (een kort uitstapje is de moeite waard). 100 m beneden de bushalte verlaat u bij een grote wegschrijn de weg een steenslagpad op (geel markeringssteken van de Via Francigena). Bij de **Podere Copini** loopt het pad steil omlaag en biedt een mooi uitzicht op de met wijnstokken en olijfbomen begroeide heuvels.

Bij de volgende boerderij, de **Podere Cafaggiola**, blijft u rechtdoor gaan door een cipressenlaan en bereikt op de dalbodem een dwarslopend landweggetje. Volg dit rechtsaf en steek op een brug de **Botro Imbotroni** over.

Bij de mooi gerestaureerde **Molino di Foci (2)** splitst het pad zich, hier stijgt u rechtsaf tamelijk steil naar **Monti**. Op de splitsing 100 m voor het gehucht gaat u linksaf op de 'strada bianca' richting Torraccia di Chiusi. Kreupelhout biedt een kort eindje welkome schaduw.

U komt voorbij een huis met meestal blaffende honden en bereikt een paar minuten later de op een hoogte gelegen **Podere Belvedere (3)**, die zijn naam alle eer aandoet. Het oog valt op het silhouet van San Gimignano. Van de **Podere Castellaccio** is even later ook het kas-teeldorp Montauto te zien, waarheen de wandeling later zal gaan.

Bij de kruising voor

